

DÜNYA BANKASI VE IMF'İN YENİ KAVRAMLARI: İŞGÜCÜNÜN KÜRESEL ENTEGRASYONU

*(14 Ekim 2000, 92. Yaş Gününde M.Ali Aybar' ı Anma
Etkinlikleri
"Küreselleşme Karşısında Örgütlenme Ve Mücadele Yöntemleri"
Sempozyumu.İstanbul.*

DÜNYA BANKASI VE IMF'İN YENİ KAVRAMLARI: İŞGÜCÜNÜN KÜRESEL ENTEGRASYONU

Türkiye'de solun kendi içinde, zaman zaman zorlamalarla da olsa, mecburiyetten kaynaklanan birleşmeleri; en hafif deyişle kişisel hırslar ve çekemezliliklerle harap olmuştur. Polemik kültürümüzde gözlenen ve çoğu kez tartışanların entelektüel düzeyleri üzerinde hayretle düşündüren çocuksu davranışlar, kişisel hırslar ve saldırılar, küskünlük ve kırgınlıklar gerçekten izleyiciler için bıktırıcı olmuştur. Ve asıl önemlisi dağılmalar ve parçalanmalarla egemen sınıfların ekmeğine yağ sürmüştür. Bu başlangıçla, Türkiye solunun entelektüel düzeyi ve tartışma gelenekleri üzerinde durmak istemiyorum. Asıl vurgulamak istediğim iki konu var birincisi bu kişisellik ve eleştirel kültürün yokluğu gibi görünen meselelerin tamamıyla sınıfsal bir boyutu olduğudur. Esas mesele, birleşme sorununa sınıfsal bakışın gözardı edilerek yaklaşılmasıdır. Egemenin ekmeğine yağ sürüyor olmak bir sınıfsal tavidir, ve asla "iyi niyet" ve "birleşelim, ne iyi olur" nidalarıyla aşılabilecek bir mesele değildir. İkinci husus ise: acil görev meselesi'dir. Acil görev meselesi, Aybar'ın da vurguladığı gibi, bağımsızlıkçı tutum ve solun bu çerçevede etrafında, bunu bir mutlak sayı kabul ederek birleşmesinin kaçınılmaz zamanının geldiğidir.

Bu aktarımda beş temel nokta üzerinde durmak istiyorum: Birinci olarak, -Küreselleşme içindeki rekabetin olgunlaşan şartları ve küresel'in gerçek yeri:?

MUTLAK KÜRESEL!!!

Soldan olsun olmasın neredeyse tüm tartışmaların, "küreselliğin mutlaklığı" üzerinde cereyan ettiği bir dönem içine girdik. Bundan 5 yıl önce küreselleşme üzerine tek kelime etmeyenlerin, bugün bir ağızdan "onun gücü/ kaçınılmazlığı" ya da "bu gücün ancak enternasyonalizmle aşılabileceğine" ilişkin kuşatıcı söylemleriyle karşılaşyoruz.

1980'lerin popüler söylemi "post modernite" idi, 1990'lar "küreselleşme"nin altın yılları oldu. 1980'lerden itibaren telaffuz ediliyor olmasına rağmen, kavramın kendisinin "küreselleşmesi" 1990'larda başladı. Küreselleşmeye ilişkin söylemler, Williams'ın(1983) ve Bell'in(1987) "Ulus-devletlerin artık büyük problemler için çok küçük, küçük problemler için ise çok büyük kaldıkları" tartışmalarından önce de vardı ve aslında son derece 'liberal arkaik' kökenlidir.

Aybar'ı anmak için toplandığımız bu günü; Onun yazılarındaki iki önemli ögeyi birlikte düşünerek, 'sol'un acil görevi için bir dönüm noktası kılabiliriz. Buradaki konuşmaların, Aybar'ın iki önemli vurgusuna atfedilmesini diliyorum: Bağımsızlık ve emperyalizmin kültürel karakteri! Aybar bu iki kavramı -ardından stratejik olarak önerdiklerini ne kadar tartışsak tartışalım- kendi çizgisine odak seçmiş ve bunu bilimsel tavrıyla anlatmaya çalışmış sosyalistlerden birisiydi. Bağımsızlık ve emperyalizmin kültürel karakteri konusunda söyledikleri bugün de geçerlidir. "Önce tüm solun bir muhasebe yapması gerek. Aradaki farklılıklara bakmadan bir masa etrafında tartışılması gerek. Ancak ondan sonra bir araya gelme imkanı olanlar bir araya gelirler, gelmeyen gelmez. Önce bu yapılmalı muhakkak¹. Ve gene muhakkak, ne yapıp edip, halka inmenin yollarını bulmalı. Yoksa aynı rahatsızlıklar gene yaşanır."

-İkinci olarak: Küreselin söyleminin tüm çarpışma alanlarındaki bozucu etkisinden sözedeceğim ve söylemin tamamen ekonomistik cereyan ettiği noktası üzerinde duracağım:

EKONOMİSTİK SÖYLEMDEN DÜNYA BANKASI'NIN AĞINA

Aslında tam yüzyılın sonunda küreselleşme söylemi son derece "ekonomistik" cereyan ediyor. Sol'un bu durumda söyleyebileceği hiç bir yeni önerinin kalmadığı, hatta söz nesnesinin kalmadığı; artık bir yandan birbirine son derece benzeyen yığınların ortak kültürlerinin egemen olduğu; öte yandan da "farklı olanın hızla baskın olduğu" bir sosyal yapının varlığı iddiaları, birbirine ne denli karşıtsa o denli popüler olarak "söylenilip" duruyor. Hatta bu çerçevede "küresel"- "dünya ölçeğinde" ve "uluslarası" kavramlarının üçü de (hatta kimileyin daha da ileri gidilerek "dünya sistemi") birbiri yerine ve "küreselleşme" hepsinin yerine kullanılıyor.

Liberal teoriler olsun, Marxist yaklaşımlar olsun, açıklanan bu dünyaya seslerini eski yapı analizleri ile duyurdular. Zamanın "yeni şeyler söyleme zamanı" olması, eski bilinenleri inkar etmekten değil; insanoğlunun düşünce birikimlerini süzüp yeni

¹ Akar, A., "Mehmet Ali Aybar: 'Aykırı Br Ses'", . "Eski Tüfek Sosyalistler, 1989, s:139

durumu analizden geçmektedir. Bu çalışma, tüm liberal veya ortodox Marxian anlamda, "küreselleşme" veya "zaten bilinen eski hikaye" söylemlerini; yeniden irdeleme isteğinden yola çıktı.

Küreselleşme teorileri, küresel düzlemde giderek artan değişmelere dikkat çekerken, aslında uluslararası etkileşimdeki artış ve etkileşim teknolojilerindeki değişimler gibi konulara odaklanarak gerçek formları da gözden kaçırmaktadırlar. Küreselleşme ve tanımlanabilmesine ilişkin sorun ise hala karşımızdadır: Küreselleşme teorileri yüzyılın mistisizmi ve solun da kaosudur.

Neden küresel değişmeye "tek-boyutlu değişme" veya "teknoloji" açısından bakılır? Zira küreselleşme teorileri biçime odaklıdır ve aslında teorinin kendisinde bir değişme de yoktur; teori değişen güç ilişkilerinin gerçek boyutlarına ilişkin sorular sormaz. Teori kazananlar ve kaybedenlerin gerçek yerleri ile de ilgili değildir. Teori örneğin, iş süreçlerindeki değişimler veya teknolojideki değişimlerin ulusal düzlemde uluslararası düzleme taşınması ile ilgilenmeyi yeterli bulmaktadır.

Son dönem Bünya Bankası verilerine göre ise toplam dünya GSMH'sında 4.5 katında bir artış vardır. Ancak bu artışın öncelikle kesimleri arası dengesizliği artırdığını biliyoruz. Dünyada zengin ile yoksullar arasındaki oranlar giderek genişlemektedir. Otuz yıl kadar önce en zengin % 5 ile en yoksul % 5 arasında otuz kat fark varken, bugün bu oran 60 katına çıkmıştır*. Otuz yılda en zengin % 20'nin toplam dünya ekonomisinden aldığı pay % 72.3'ten % 82.7'ye çıkmış, en yoksul % 20'nin payı ise % 2.3'ten % 1.4'e gerilemiştir Burada gözardı edilmemesi gereken bir husus ise bu 4.5 kat artışın istihdama yansımamasıdır. Artışla birlikte umulan istihdamın gelişmemesi, bizlere birikimin üretime değil tekrar spekülasyona yöneldiğini gösteriyor. Yeni uluslararası işbölümü, emeğin ucuz olduğu ve kitlesel üretimin yapıldığı noktaları özel sömürü bölgesi seçmekte ve buralara yönelmektedir.

Tüm bu ekonomik yapılanma ile beraber küreselleşme teorileri, aslında tüm insanlığa "tek dünya"- "tek çözüm"- "tek yol" alternatifini sunmaya devam etmektedirler. Oysa dünya ekonomisi bir yandan da hızla kendi yeniden yapılanma ağlarını oluşturmaktadır. Bu ağlar üretimde değil; ancak tüketim kalıpları, değerler sistemi, davranış örüntüleri ve yaşama standardını belirleme noktasında özellikle baskındır. Tüm bu örüntülerin arka planında dünya ekonomisinin bir bütün olarak birbirine bağlanması, ancak bu bağlanmanın üretimde değil de spekülasyonla sermaye ile oluşması olgusu yatmaktadır. Hızla artan iletişim kanalları en çok spekülasyon sermayesinin ulusaşırı çevrimleri için kullanılmakta; ulusal bütçe yapılanmaları tüketim ekonomisinin aşırı yükünü karşılayabilmek için üretim kanallarını kiralamakta; aşırı yüklenmiş ve zorlanan bütçeler rant ekonomisinin oyuncağı haline gelmektedir. Bu yeni durum eskisinden farklı bir global sermaye anlayışını yaratmaktadır; ancak bu sermaye üretime dayanmayan spekülasyon bir küresel sermayedir.

Bu yeni yapı; küresel sermaye, Sklair'in de belirttiği gibi eski küresel ekonomiden farklıdır(Sklair,1995). Teknolojiyle birlikte yayılan sermaye hareketleri hem eski biçimlerin akış yönünü korumakta ama bir yandan sermayenin içeriği yatırımdan spekülasyon sermayeye doğru değişmektedir. Kazgan, teknolojik buluşların eski merkez-çevre ilişkilerinde nasıl pekiştirici olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. "Merkez sadece üretim değil, aynı zamanda pazarlama kanallarında etken

* New Internationalist, 1996, July.

şirketlerinin, finans kurumlarının gücü ve yaygın oluşu sayesinde hem üretim aşamasını tamamlayarak, hem de iletişim kanallarının etkinliğinden yararlanarak diğer ülkelerin, halkların satın alma gücünün sınırları çerçevesinde, önce tüketim kalıplarını küreselleştiriyor; bunu bir gecikmeyle (çoğu zaman daha sınırlı biçimde) üretim biçimleri izliyor" (Kazgan, 1997:33). Kazgan yeni ekonomik düzeni yönlendiren kesimin asıl gücünün finans kaynakları ve finans piyasalarını elinde tutması olduğunu belirtir (s:39). Uluslararası bankalar, yatırım fonları, rating kurumları, IMF, DB vb. ile finans kurumlarını elinde tutan Merkez, uluslararası kurumlarda etkinlik sağlayarak tekel gücünü korumaktadır. Finans kapital ve quasi-sermaye'nin en güçlü oyunlarının dünya borsaları üzerinden oynandığı ülkelerde (örneğin Türkiye tüm dünya borsaları içinde \$ üzerinden % 204 getiri vermektedir, Portekiz'de bu oran % 20'dir(Kazgan, 1997:140)); "sıcak para" akışları ülkelerin kaderlerini bir anda değiştirebilmekte, bütçeler bir gecede darmadağın olabilmektedir.

Bu durum Merkez ile çevre arasındaki akışı tersine çeviren değil, iddia edildiğinin aksine artıran ve katlayan bir yeni durumdur. Kazgan 1990'da dünya nüfusunun %13.9'unun toplam GSYİH'nın % 64.8'ini alırken, kalan %86.1 nüfusun %36'yı paylaştığını göstermektedir(Kazgan,1997:53, T.1'den). Patnaik'i izleyerek Kazgan, krizlerin aşılma esnekliğini; Merkez ve Çevre ülkelerin rollerini sorgulamaktadır; Çevre krizin atlatılması ve enflasyonsuz ortamın Merkez ülkelerde devamını sağlarken; Merkez yeni maliye-para politikalarıyla esnekliğini ve gücünü sürdürmektedir. Ancak burada gözden uzak tutulmaması gereken nokta; Merkez'in kendi içindeki hesaplaşmalar ve pazar kavgalarıdır (Kazgan, 1996:118). Castells, 1989-91 arasındaki doğrudan yatırımların nasıl üç ülke arasında (ABD-Japonya ve AB) geliştiğini ve buralardan Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerine akışın hangi aracılıklarla (örneğin Afrika için AB, Latin Amerika için Kanada dolayımı ABD ve Asya için 'kaplanlar' aracılığı ile Japonya) geçişin sağlandığına dikkati çeker: "Geleceğin (Thurow'u izleyerek) bu üç bölgenin aralarındaki rekabetle şekilleneceğini, Amerikan hegemonisinin güçleneceğini, bunu önce Japonya'nın sonra da AB'nin izleyeceğini söyleyebiliriz" (Castells, 1996: 101).

Castells de, yeni düzenin bir kârlılık düzeni olduğunda ısrar eder. "...Böylece, *firmayı yönlendiren verimlilik değil kârlılıktır*, verimlilik ve teknoloji önemli şeyler olabilir, ama kesinlikle biricik unsur değildir. Ayrıca değerler ve çıkarlar düzeneğinin biçimlendirdiği *politik kurumlar, kendi kurgulu ekonomilerinde rekabetin maksimizasyonu için çabalayacaklardır. Kârlılık ve rekabet gücü teknolojik yaratıcılık ve verimlilik artışının gerçek belirleyicileridir*"(Castells, 1996:81-vurgular yazarındır). Castells 1988 yılını temel alarak dünya ekonomisinin paylaşımının 2000 için projeksiyonunu şöyle yapmaktadır: 2000 yılında toplam dünya üretiminin % 24.6'sını Batı Avrupa ülkeleri, % 18'ini Kuzey Amerika, %26.9'unu da gelişmiş Asya (Japonya ve 'Kaplanlar') toplarken; Latin Amerika'nın payına % 4.6, Doğu Avrupa'ya % 15.2 ve diğer Asya ülkelerine de sadece %8 pay düşecektir (Castells, 1996:110).

Son dönemin gözde söylemi; 'trendlerin' kaybolduğu, bu nedenle de sol'un artık içeride "kimlik" dışarıda "enternasyonal" olanla ilgilenmesi gerektiği söylemi, günlük hayatla karşılaştığında pek de geçerli görünmüyor. Dünya nüfusunun 1/5'i örneğin, temiz su kaynaklarından yoksun, 2/5'i yoksulluk sınırının altında yaşıyor. 1/5'i her türlü asgari yaşama şartından mahrum, sadece hayatının soluk ışığını idame ettirmeye çalışıyor.

Görünen o ki, dünyanın yeni düzenine rağmen 'trend'lerin varolması, sıçrama-gelişme-yükselme, adına her ne denilirse insanoğlunun daha iyi bir dünya için umudunu da taşımasına neden olabilir. Öte yandan ortodoks söylemlerin etkisiyle sürdürülen 'eski bildik dünyaya yeni kılıf arıyor' türündeki söylemler de insanlığın iyiye ulaşma çabasını kırmak bir yana; aslında şunu gözden kaçırmamıza ve dolayısıyla da varolanı meşrulaştırmamıza yaramaktadır: 'Nelerin yeni olmadığını söylemek, ya da neyin eski bir durum olduğunu bildirmek, yeni olanı açıklamak için yeterli veriler sunmamaktadır'. Küreselleşmeyi, tüketim kalıplarının hızla yaygınlaşmasını ve giderek tüm sosyal yapıların görünümde benzeşmesi gerçeğini sürekli vurgulamak; aynı zamanda mevcut dönüşüm içinde değişimin farklı dinamiklerini gözden kaçırmamızı da kolaylaştırdığı için tutucu bir söylemdir.

Oysa değişme kaçınılmazdır. Sosyal alanın değişmesi onun en temel gerçeğidir. Bu durumda yeni yapının analizlerinde tartışılması gereken; bu yeni yapının eskinin bir devamı ya da dönemler arasında bir kısa ve geçici geri dönüş mü olduğu, yoksa aslında yeni bir durum, kapitalist birikimin yeni bir yapılanması mı olduğudur.

Dünya, eşitsizliklerini değil gidermek hiç değilse muhafaza etmek, giderek artırmakta; gelir ve yaşam standardı uçurumları giderek açılmaktadır. İddia edildiğinin aksine dünyada "trend"ler varlığını alabildiğine sürdürüyor. Bu durum tüm yeni bağlamları ile birlikte, eşitsizliğin nasıl olup ta giderilebileceğine ilişkin söylemleri de yeniden üretiyor. Bu bağlamda bütün yeni kavram ve yorumlamalarla birlikte Türkiye sol'u; yeni oluşanı analiz etmek, uygun açıklama metodları üretmek ve pratiğe dökmek sorumluluğundan kaçamayacak. Adına her ne denilirse denilsin; ("gelişme"- "büyüme"- "kalkınma") insanlığın ilerlemesinin ancak bütün olarak mümkün olduğu; parçaların her birisinin (sınıf, kimlik, topluluk, ulus yerel, vb.) tamamlayıcı öge olarak bütünü açıklanabilme ve ilerlemesine katkılı olacağı gerçeği, Marksizmin varlık nedeni olarak hala geçerli.

**Üçüncü olarak: Küreselleşmeye karşı çıkışta temel muharrik unsurun ulus-devlet olması gerektiği üzerinde duracağım:
DÜNYA BANKASI VE IMF İÇİN KÜRESELLEŞME NEDİR?**

1990'lerden bu yana neredeyse dikkat "Küreselleşme" üzerinde. Zaman, mekan ve uzamın tüm uzun soluklu biçimleri acilen dünya çapında bir söylemle bütünleşti. Yeni iletişim teknolojileri ile birlikte finans sermayesi 24 saat boyunca akma olanağı buluyor; ekolojik bozulma küresel boyutta genişliyor; açlık, göçler kitlesel boyutta ve işsizlik dünya-ölçekli artmakta; uluslar ve devletleri denetimlerini sürdürme yeteneklerinin çoğunu kaybetmekteler. Küreselleşme teorisi, öyle bir toplum resmediyor ki; tamamiyle etkisiz ve yetkisiz bu toplum açık denizde hortuma yakalanmış, dalgaların etkisiyle savrulan küçük bir tekne sanki.

Uygulamacılar ve iş aleminin büyük iş çevrelerinin basın organlarının da bu konuda söyleyecek epey sözleri varmış. Küreselleşmenin tüm atıfları da yaklaşım ayrımlarında odaklanıyor. Ulusal/uluslararası ve ulusaşırı/küresel belirlemesi ve aralarında böylesi bir ayrım yapma da devlet-merkezli yaklaşımlarla küreselci yaklaşımlar arasında temelden bir ayrışma anlamına gelmektedir. Bir zamanların popüler yaklaşımı devlet-merkezli yaklaşımlar, ulus-devlet ile hatta bazen de bunun değiş(tirebil)me olanakları/olasılıkları ile ilgiliyken; küreselleşme yaklaşımları

ulusaşıırı güçler ve kurumlarla ilgilidirler. Küreselleşme, devleti bu ögelerden sadece birisi olarak ele alır ve hatta bu bağlamda devletin artık pek de gerekli olmadığı, ya da en azından en önemli öge olmadığı yönünde vurgular yapar. Tabi tüm küreselleşme yaklaşımları bunu çok net ortaya koymamaktadırlar, ama sonuçta böyle bir noktaya varmaları da kaçınılmazdır.

Global sistem teorileri, devlet araçları ve aktörleri ile pek ilişkisi olması gerekmeyen, devletler arası bağlantıların pratikleri olan ulusaşıırı uygulamalar üzerinde durur. Analitik olarak üç ana nokta üzerinde durdukları söylenebilir: ekonomik, politik ve kültür/ideolojik. Bu üçünün bileşimi Sklair tarafından "global sistem olarak adlandırılıyor. Sklair global sistemin global kapitalizmden ayrı düşünülmesi gerektiğini vurgulayarak; 1)ekonominin uluslararası uygulamalarının kurumsal bir karakteristiği olarak"ulusaşıırı korporasyonlar"ı, 2) politik alanda "uluslararası kapitalist sınıfı" ve 3) kültür/ideoloji alanında da "tüketim kültür/ideolojisi"ni global sistemin üç oluşturucusu olarak göstermektedir (Sklair, 1997: 520).

Hirst ve Thompson'un küreselleşme konusuna temel eleştiri noktaları; "küresel düzlemde rekabetçi güçlerin bugünün küresel ilişkilerinde yeni bir gelişme sunduğuna ve durdurulamaz olduklarına ilişkin" iddiayı destekleyecek yeterli bulgunun olmamasıdır (Hirst & Thompson, 1996). Hirst ve Thompson, 1914'den bu yana artan dünya ekonomisine yatırım ve ticaretteki artış ve kökenler açısından bakıldığında, bu iddianın ampirik olarak kanıtlanamayacağını ileri sürmektedirler. Yine Ruigrok ve van Tulder de benzer bir iddia ortaya atmakta ve dünyadaki 100 büyük firmayı inceleyerek; "global", "kökü belli olmayan" ya da "sınırsız" olarak adlandırılan yapının pek de gerçek olmadığını ortaya koymaktadırlar(Ruigrok & van Tulder, 1996). Aslına bakılırsa sadece 40 dolayında firma ulusaşıırıdır ve bunların içinde de 20'den azı üretimi dışarıya taşımıştır. Çok nadir örnekler dışında da AR-GE faaliyetleri tamamiyle yerel düzeyde kontrol edilmektedir(Ruigrok & van Tulder, 1996:159).

Hirst ve Thompson ise, küreselleşmiş uluslararası ekonomi kavramını irdelerlerken farklı sonuçları vurgularlar; küreselleşmiş uluslararası ekonomi iddiası, üretim ve tüketimin tek bir networkle işlediği ve herkesin yerini bilip oynadığı bir ekonomik sistem olarak sunulmaktadır. Dünya ekonomisi oligopolistik olarak örgütlenmiş ve arkalarına ulusal devletlerin desteğini alabilmiş olan uluslararası korporasyonların acımasızca rekabet ettiği bir arena görünümündedir(Hirst & Thompson,1996:59). bu "büyük balığın küçüğü mutlaka yediği" dünyada Kuzey Amerika, Japonya ve Batı Avrupa payın en büyüğünü yemekteler. Toplam birikimin % 75'i, yabancı doğrudan yatırımların % 60'ı ve hatta toplam dünya ticaretinin % 70'i bu "kutsal üçlü" tarafından kontrol edilmektedir. Dünya'nın % 14'ü toplamın % 75'ini (ticaret ve yatırımda) almaktadır ve dünya nüfusunun üçte ikisi de bu çevrimin tamamen dışında kalmaktadır. Hirst ve Thompson, dünyadaki entegrasyonun aslında pek de var olmadığını da bu rakamlarla ortaya koyarlar. Dahası, ticaret ve yatırımdaki rekabette, tüm bu artan etkileşim kanallarının da aslında bu kutsal üçlü arasında giderek daha hızlı cereyan etmekte olduğunu da göstermektedirler(Hirst & Thompson, 1996:66).

Dördüncü olarak, neden DB'nın söylemlerinin acilleştğine bakmamız gerektiğini tartışmalıyız diyorum:

ÖYLEYSE NEDEN KÜRESELLEŞME BU KADAR ÖNEMLE VURGULANMAKTADIR?

Son dönem "Küresel Marksistlerinin", işgücünün küresel entegrasyonu ile finansın küresel entegrasyonunu birbirine karıştırdığını görüyoruz. Sorun salt işgücünün küreselleşmediği, küreselleşenin sadece finans olduğu cavebını vurgulamakla çözülmüyor. Doğrudur, küreselleşen finans, üretimin büyük oranda küreselleşmesi için gereğini yapmaktadır; ancak işgücünün bu küreselleşmesi, asla işgücünün serbest dolaşımı ile cereyan etmiyor. Aksine finans ve imalat kapitalizmi, yukarıdaki tablodan da görüleceği gibi, işgücünün ucuz olduğu noktalara gitmektedir. İşgücünün dünya ölçeğinde ucuzluğu ise, hepimizin bildiği gibi, aslında az gelişmiş ülke devletlerinin sağladığı bir kolaylıktır. Bu yeni işbölümünde artık AGÜ'ler sadece ucuz hammadde üreten ve ucuza satan böylece de gelişmiş ülkelere mamul maddeyi pahalıya alan konumunda değildir. Bu sömürü biçimine ek olarak, dünya pazarı AGÜ'leri Güney ülkeleri'ni ucuz mamul maddeler üretme ve satma görevini de verdi.

Dünyada ulusaşırı finans kapitalin hızla Japonya/ABD ve AB etrafında palazlandığı ve işgallerini böylece çeşitli araçlarla (IMF ve DB gibi) gerçekleştirdiğine ilişkin açıklamalar, günümüzde geçerliliğini yitirmiş değildir. Ancak bu yapılanmanın içindeki çeşitli oluşumlar dikkatle incelenmeli ve yeni politikalarımız bu yeni analizler etrafında çizilmelidir. Kutsal finans üçlüsünün son dönem Güney-Asya krizinde içine düştüğü açmaz ve çeşitli rekabet odaklarının ortaya çıkması, küresel ekonominin çeşitli açmazlarını dile getirmesi açısından öğreticidir ve ulusal bağımsızlık politikaları için de çeşitli öğretiler barındırmaktadır. **Örneğin ilk ders: Dünya ekonomisiyle bütünleşerek, kalkınmanın sağlanamayacağı'nın anlaşılmasıdır.**

Küresel'in krizde olduğuna ilişkin ilk çığlıkları Seattle'dan duymuştuk. Ancak Seattle'da çeşitli angajman ve pazarlıkların içeriğine baktığımızda, dünya çapında dönen oyunların, hiç de "Küresel Marksistlerin" kolayca açıklayıverdikleri kadar basit olmadığı anlaşılmaktadır. Örneğin Dünya Ticaret Örgütü'nün en önemli pazarlık kornularından birisi olan "İşgücünün kalitesinin yükseltilmesi ve örgütlenmede demokrasinin yerleştirilmesi" olarak formüle edilen maddeyi ABD, tek başına ve AB ve diğer AGÜ temsilcilerin de karşısına alarak savunmuştur. ABD yoksul ülkeler için işgücü standardı, sendikalaşmada artış ve çocuk işçilerin çalışmasının önlenmesi vb. konuları desteklerken en çok karşı çıkış ise AGÜ'lerden gelmiştir.

Durum hayret verici olarak görülebilir. Oysa Küresel ekonominin işleyiş mantığı açısından gayet tutarlıdır. ABD, AGÜ'lerdeki işçi hareketlerinin ancak 'sarı' türünden sendikal haklar aracılığıyla bastırılabilmesinin ve bu organizasyonel yapının 'kozmetik' olarak, gerçek işçi örgütlenmelerinin engellemesinde kullanılacağı'nın gayet iyi farkındadır. Öte yandan Güney Ülkelerdeki ucuz ve verimsiz emeğin de merkez'e akmasını önlemenin tek yolu "Olduğun yerde doy" politikasının uygulamaya konmasıdır. Gerek hızlı göç'ü önlemek, gerekse lüks tüketim mallarını talep edecek nitelik ve bütçeye sahip yeni pazarları oluşturabilmek için de, Güney ülkelerde hızlı bir işgücü restorasyonu politikası gütmek gerekmektedir. Çevre AGÜ'lerden gelen ulus temsilcileri ise, faşizminin modasını iyice şaşırdıkları için olsa gerek, bu gerçeğin "Büyük Patron" için ne denli önemli olduğunu farketmemektedirler.

Ancak tüm bunlar bize, küresel sermayenin, yine de canla başla "ram etme" "Söylem hazırlama" ve "pazarını genişletme" uğraşısını gözden geçirme şansını veriyor.

Küresel sermaye'nin büyük atağı mutlaka söylemlerle bezeli ve çekici kılınmalıdır. Dünya Bankası'nın on yıllık periyotlarla oluşturduğu "Politikalarını Kavramlaştırma" söylemlerini çözümlmek bunun için gereklidir.

DÜNYA BANKASI SÖYLEMLERİ:

1950'DE "BÜYÜK ATILIM" (savaşın sonra dünya entegrasyonu amaçlı)

1960'DA BATILILAŞMA (Yeni dünya pazarlarının modernleştirilmesi)

1970'DE İNSAN SERMAYESİ (BÜYÜMEYLE BİRLİKTE YENİDEN BÖLÜŞÜM)(hızlı yoksullaşma ve olası tepkilere karşı bir savunma yöntemi olarak, iktisadi yaşam değerlerinin yükseltilmesi)

1980'DE YAPISAL UYUM VE SÜRDÜRÜLEBİLİR BÜYÜME (iktisadi değerlerle beraber bunu sahiplenecek olan sivil örgütlerin geliştirilmesi ve desteklenmesi-DB artık ulusal devletlerle iş görmekten vazgeçiyor)

1990'LARDA "SİVİL ÖRGÜTLENME" KAVRAMLARINA AĞIRLIK VERDİ.(Ulusal çözülmeyi hızlandırma ve devletlerin küçültülmesinde görevi özel sektöre devretme. DB artık küçük devletlerin kendi yönetimlerini zorlayacak ve sivil örgütlenmeleri aracılığıyla kendi uluslarını küresel alana kendileri entegre edecek bir yapıyı öngörüyor. İş, ulusların kendi "sivil toplumu"na devretme zamanı gelmiştir.)

Sayıdığımız kavramlar, her onyılda bir içeriği değiştirilerek, yeni yapılanmanın kavramalır arasına girmekle beraber, bu on yıllık dönemlerde esas olan kavramlar olarak seçilmiştir.

2000'İN KAVRAMI İSE "ŞEFFAF YÖNETİM"DİR (GOOD GOVERNANCE) ALTINDAKİ SÖYLEM İSE İŞGÜCÜNÜN KÜRESEL ENTEGRASYONU'DUR. (DB tepkileri ve ulusaşırı işgücü göçlerinin sonuçlarını izlemekte ve ucuz ve kalitesiz emeğin daha kalitesiz ve kitlesel üretim yapan bölgelerden, gelişmiş ülkelere doğru önlenemez akışından kaygılanmaktadır. Bunun çaresi emeğin yerinde kalitelendirilmesi ve tutulmasıdır. Sloganı ise HDI'tir (İGE-İnsani Gelişme Endeksi) yani işgücünün insani gelişmesini sağlamak)

Öte yandan çok daha hayati bir engelleme ile karşı karşıyayız: DTÖ ve DB, Güney'in çeşitli ulusal karşı çıkışlarını önleme gayretini "good governance" ile kavramsallaştırmaktadır. İyi yönetim/şeffaf yönetim anlayışı, tamamiyle "halkını idare edemeyen, iktisadi/sosyal ahlaken çürümüş yöntemlerle hareket eden, geri ülkelerin yönetiminin uluslararasılaşması" prensibi ile hareket etmektedir. Good governance kavramı 1996'da Başkan James D. Wolfensohn'un açış konuşmasında, 1997'de WB'nin komisyon raporu ve HongKong 'taki yıllık toplantıda şöyle dile getirilmektedir:

"Etkin bir devlet (anlayışı), pazarın gelişmesine izin veren ve insanların daha sağlıklı ve mutlu yaşamasını sağlayan mal ve hizmetlere ve tabii ki kurallar ve kurumlara yol açmada hayati öneme sahiptir. Burada, zayıf kurumsallaşmanın sonucu ve nedeni olarak da kritik faktör, **özel çıkarlar için kamunun kötüye kullanılması** olmaktadır" Devletleri desteklemek ve çürümeyi/bozuşmayı engellemek, DB'nin finans projelerinin yeni kavramı olacaktır. ... (Başkan'ın ve Banka'nın bazı yeni dökümanlarından bahisle) Bu ve benzeri dökümanlar... Banka ve diğer çok taraflı organizasyonlar için destekleyici bir rol oynayacaktır... **(Borçlu Ülkelerle Yakından Çalışma/İzleme Başlığın'da yapılacak olanlar şöyle sıralanmaktadır:**

- **Gümrükleri azaltmak ve diğer Uluslararası ticaret sınırlarına karşı çıkmak,**

- İkili kur sistemi yerine tek kura doğru geçiş (pazarın belirlediği oranlarda)
- Rekabetçi kredi pazarına giriş
- Fiyat kontrollerinden vazgeçilmesi
- Açıktan yardımların kesilmesi
- Özelleştirme
- Yabancı ve yerli yeni firmaların pazara girişini engelleyen düzenlemelerde azaltılma, lisans sisteminin getirilmesi.

DB için tüm bu düzenlemeler için işbirliği yapılacak kurumlar ise; öncelikle partnership olarak IMF'dir. Önlemler, uluslararası ve kısmen bölgesel olarak yayılacak ve çeşitli organizasyonlar ve uluslararası iş çevreleriyle bu yayılma gerçekleştirilecektir. Programın yerdeki temsilcileri ve halka anlatılmasından sorumlu olacaklar ise uluslararası sivil örgütler ve gerektiğinde yerel sivil örgütler içinden seçilerek birlikte çalışılabilecek kuruluşlardır. Programı gerçekleştirmek için ise, devletler nezdinde girişilecek işler: banka reformları, ticaret politikaları ve ulusal finans yönetiminde değişiklikler, vergi reformları ve idari yeniden düzenlemeler, ve hükümetlerin uyguladıkları politikalarındaki şeffaflığı olacaktır.

DB, bu programla ulusal karşı çıkışların engellenmesi için son darbeyi vurmaya hazırlanmaktadır. "Küçük güzeldir" politikaları terkedilmiş, "Şeffaf iyidir" politikalarına geçilmiştir. DB artık bizim Küreselci Marksistlerin kendi politikalarını savunmalarına bile güvenmemekte, ulusal yönetimleri uluslararası ve kendi seçtiği NGO'lara denetletmektedir.

Beşinci olarak: kapitalizmin evrenselleşmesi süreci olarak nitelendirilen globalleşme ile rekabet ve ulus-devlet arasındaki ilişkinin tartışılması, hem küreselci marksizmin ideolojik seçemene açığa çıkartmak hem de işçi sınıfı temelli siyasetin yeniden gündeme getirilmesi için gereklidir:

NEDEN KÜRESELÇİ MARKSİZM KENDİ ÜLKESİNİN ÖZGÜN KOŞULLARINI GÖREMEZ?

Neden emperyalizm kavramı artık duyulmamaktadır? Burada Aybar'ın ve onun kültürel emperyalizm kavramını düşünmek gerek.

Dünyanın lanetlileri ile kapitalist dünya sisteminin egemen güçleri arasındaki açık politik mücadelenin hemen hemen ortadan kalkmış olması, sol aydınların söyleminden emperyalizm kavramının ayıklanması ile yakından ilgilidir. Bir olgu olarak emperyalizm her zamankinden daha güçlüdür, ancak bu olguyu değiştirme ve dünyayı ezilenlerin lehine dönüştürebilme beklentileri ortadan kalkmış görünmektedir. Patnaik, "Günümüz Marksist söyleminin emperyalizm üzerindeki suskunluğu... emperyalizmin olağanüstü gücü... ve onun egemenliğine karşı çıkabilecek akımları başarıyla yönlendirebilme yeteneğinden kaynaklanıyor" diyor.²

Birikimi sağlamak ve bu yolla kafa tutmak hala mümkün, eğer gerçekten birikimin koşullarını gözardı etmez ve dünya ölçeğinde hangi araçlarla oynayabileceğimizi bilirsek! Asıl önemli koşul birikimi sağladıktan sonra bunun küresel sermayeye

² Boratav, "Emperyalizm mi Küreselleşme mi?" , Küreselleşme, (der.) Ahmet Tonak, İmge, 2000.

yedirilmemesi. Bu anlamda sola düşen görev, kendi özgün koşullarını iyi belirleyip, liberalizmin batağından sıyrılabilme ve yapısalci politikaları desteklemektir: Küresel sermaye bir bütün ve parçalanamaz değildir.

Küresel'in krizde olması ne anlama geliyor? Seattle'da küreselleşmenin geriletildiği büyük masalına kanmamak lazım! Küresel sermaye içinde akışları dikkatle izlersek asıl krizin bu hareket içinde politik ve iktisadi olarak oynalabilen güçlerden kaynaklandığını görebiliriz ki bu da asla evrensel işgücü örgütleri değildir. Aksine güçlü yapısal oluşumlardır: ulusal olarak güçlü sendikaların zorladığı/desteklediği devletler ya da ulusal bağlarla sarmalanmış küçük devletlerdir. Ancak ulusçuluğun gelişmesi ancak endüstri toplumunun dinamiklerinde mümkün olabilir.

SOSYALİSTLER İÇİN TEMEL SORU: BİRİKİMİN MODELİNİN EMEK İÇİN ARZU EDİLİR OLUP OLMADIĞIDIR.

Şurası çok açıktır: küresel emperyalizme karşı mücadelede çok eski moda olduğu için burun kıvrılan ama hala çok geçerli bir silahımız vardır: işçi sınıfı politikaları.

Sol'un görevi özgün koşulları değerlendirmek ve ulus yapıları içinde desteklerini bir satranç tahtası gibi düzenlemektir: (sosyalizmi inkar etmeksizin!)